WIELOWYMIAROWOŚĆ BEZPIECZEŃSTWA
SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Warszawa
2025

WIELOWYMIAROWOŚĆ BEZPIECZEŃSTWA
SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Redakcja naukowa

Leszek ELAK
Tadeusz ZIELIŃSKI
Sławomir ŻURAWSKI
Marcin OSKIERKO

Warszawa
2025

Recenzenci:
dr hab. inż. Grzegorz Rosłan, prof. Politechniki Rzeszowskiej
prof. dr hab. Andrzej Pieczywok, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Redaktor prowadzący
Natalia Domasiak

Redakcja i korekta językowa i stylistyczna:
Anna „Kara Kalem”

Projekt okładki:
Servet Hoşaf

Wykonanie okładki i opracowanie graficzne książki:
Servet Hoşaf

ISBN 978-83-68170-94-8

Wydanie I

Publikacja sfinansowana ze środków Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Chełmie.

Wydawca:
Wydawnictwo Towarzystwa Wiedzy Obronnej
ul. 11 Listopada 17/19, 03-446 Warszawa
www.two.edu.pl
e-mail: kontakt@two.edu.pl

Wydawnictwo Towarzystwa Wiedzy Obronnej znajduje się w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe, ogłoszonym przez Ministra Edukacji i Nauki: poziom I – 80 pkt, Lp. 745, UIW – 75 200.

SPIS TREŚCI

WSTĘP

Bezpieczeństwo społeczności lokalnych stanowi jeden z fundamentów stabilności państwa i dobrobytu jego obywateli. Współczesne wyzwania związane z tym zagadnieniem przybierają różnorodne formy, od zagrożeń wynikających z procesów migracyjnych, przez cyberbezpieczeństwo, aż po kwestie związane z dezinformacją i zagrożeniami hybrydowymi. Konferencja „Wielowymiarowość bezpieczeństwa społeczności lokalnych", której efektem jest niniejsza monografia, miała na celu zgłębienie tych zagadnień oraz przedstawienie praktycznych rozwiązań służących zwiększeniu odporności społeczeństw na nowe wyzwania w zakresie bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo społeczności lokalnych to zagadnienie wielowymiarowe, obejmujące aspekty społeczne, ekonomiczne, technologiczne, polityczne i militarne. W ujęciu klasycznym bezpieczeństwo lokalne oznacza stan, w którym społeczność nie jest narażona na zagrożenia zewnętrzne ani wewnętrzne. Współczesne podejście do tej problematyki uwzględnia jednak dynamiczne zmiany cywilizacyjne, w tym rozwój technologii, globalizację oraz wzrost znaczenia zagrożeń asymetrycznych, takich jak terroryzm, cyberprzestępczość czy manipulacje informacyjne.

Bezpieczeństwo społeczne obejmuje zagadnienia związane z jakością życia, ochroną zdrowia, edukacją oraz funkcjonowaniem instytucji publicznych, które mają kluczowe znaczenie dla utrzymania stabilności lokalnych społeczności. W tym kontekście istotne staje się także wzmacnianie kapitału społecznego, rozumianego jako zaufanie i współpraca pomiędzy mieszkańcami oraz instytucjami. Społeczności, które charakteryzują się wysokim poziomem integracji i zaangażowania obywatelskiego, wykazują większą odporność na kryzysy oraz szybciej adaptują się do zmieniających się warunków bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo ekonomiczne odnosi się do stabilności zatrudnienia, dostępu do zasobów oraz funkcjonowania lokalnych rynków pracy. Brak stabilności ekonomicznej może prowadzić do wzrostu przestępczości, marginalizacji społecznej oraz osłabienia więzi społecznych. Globalizacja oraz dynamiczne zmiany gospodarcze sprawiają, że społeczności lokalne muszą dostosowywać się do nowych warunków, co wymaga odpowiednich strategii politycznych i gospodarczych.

Bezpieczeństwo technologiczne obejmuje zarówno ochronę infrastruktury krytycznej, jak i zdolność do przeciwdziałania zagrożeniom cybernetycznym. W dobie cyfryzacji coraz więcej aspektów życia codziennego przenosi się do przestrzeni wirtualnej, co niesie ze sobą ryzyko ataków hakerskich, manipulacji informacyjnej czy kradzieży danych. Dlatego istotnym elementem budowania bezpieczeństwa lokalnego jest podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców oraz rozwijanie systemów ochrony danych na poziomie samorządów i instytucji publicznych.

Bezpieczeństwo polityczne i militarne wiąże się z odpornością lokalnych społeczności na destabilizujące działania zewnętrzne, w tym dezinformację, propagandę oraz operacje hybrydowe. Współczesne konflikty często wykorzystują techniki wojny informacyjnej, mające na celu osłabienie zaufania do instytucji państwowych oraz destabilizację społeczną. W tym kontekście kluczowe staje się wzmacnianie zdolności do krytycznego myślenia, budowanie odporności psychologicznej społeczeństwa oraz rozwijanie mechanizmów szybkiego reagowania na sytuacje kryzysowe.

Poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnych ma kluczowe znaczenie dla ich stabilności, a jego brak może prowadzić do wzrostu napięć społecznych, nieufności wobec instytucji publicznych oraz osłabienia więzi międzyludzkich. Obniżone poczucie bezpieczeństwa skutkuje ograniczoną aktywnością obywatelską, co może negatywnie wpływać na poziom integracji społecznej i spowolnić rozwój lokalnych inicjatyw. Osłabienie zaufania do struktur państwowych prowadzi z kolei do wzrostu sceptycyzmu wobec organów administracyjnych i utrudnia skuteczne zarządzanie kryzysowe. W skrajnych przypadkach brak poczucia bezpieczeństwa może skutkować migracją mieszkańców do innych regionów, co w dłuższej perspektywie osłabia potencjał gospodarczy i demograficzny danej społeczności.

W kontekście zarządzania bezpieczeństwem istotne jest budowanie zdolności adaptacyjnych społeczności, tak aby mogły one skutecznie reagować na pojawiające się zagrożenia i minimalizować ich skutki. Proces ten obejmuje zarówno działania na poziomie infrastrukturalnym, jak i rozwój kompetencji indywidualnych oraz zbiorowych. Niezbędne jest tworzenie strategii prewencyjnych opartych na identyfikacji i analizie ryzyka, co pozwala na wczesne rozpoznanie potencjalnych zagrożeń. Kluczowe znaczenie ma również wdrażanie nowoczesnych technologii wspierających systemy zarządzania kryzysowego, takich jak monitoring zagrożeń,

sztuczna inteligencja czy systemy predykcyjne. Istotnym aspektem zdolności adaptacyjnych jest także aktywizacja społeczności lokalnych poprzez budowanie świadomości zagrożeń oraz wdrażanie programów edukacyjnych i szkoleń z zakresu reagowania kryzysowego. Budowanie zdolności adaptacyjnych wymaga ponadto współpracy międzysektorowej – angażowania administracji publicznej, organizacji pozarządowych, sektora prywatnego oraz służb ratunkowych. Wzmacnianie mechanizmów partycypacyjnych, takich jak konsultacje społeczne i lokalne inicjatywy bezpieczeństwa, umożliwia efektywniejsze wykorzystanie zasobów i lepszą koordynację działań. Kluczową rolę odgrywają także plany awaryjne, które powinny uwzględniać procedury ewakuacyjne, systemy alarmowe oraz sieci komunikacji kryzysowej, pozwalające na szybkie i skuteczne przekazywanie informacji w sytuacjach zagrożenia.

Nie bez znaczenia pozostaje aspekt psychologiczny – budowanie odporności psychicznej mieszkańców oraz rozwijanie mechanizmów wsparcia społecznego, które mogą ograniczyć negatywne skutki sytuacji kryzysowych. Kluczowe są tu działania integracyjne, wzmacnianie zaufania do instytucji publicznych oraz promowanie postaw proaktywnych, dzięki którym społeczności lokalne mogą lepiej radzić sobie z wyzwaniami i przeciwdziałać eskalacji zagrożeń.

Tylko kompleksowe podejście, uwzględniające różnorodne aspekty bezpieczeństwa, pozwoli społecznościom skutecznie dostosować się do dynamicznie zmieniających się warunków i zagrożeń. Adaptacyjność w obszarze bezpieczeństwa jest procesem ciągłym, wymagającym nieustannego monitorowania, doskonalenia procedur oraz aktywnej współpracy wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za stabilność i ochronę społeczną.

Monografia „Wielowymiarowość bezpieczeństwa społeczności lokalnych" jest owocem interdyscyplinarnych badań nad współczesnymi wyzwaniami w zakresie bezpieczeństwa. W publikacji zawarto 25 artykułów naukowych, które ukazują wieloaspektowy charakter zagrożeń oraz sposoby ich neutralizacji. Autorzy podjęli szerokie spektrum tematów, od cyberbezpieczeństwa i zagrożeń hybrydowych, przez kwestie migracyjne i militarne, aż po zagadnienia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne. Konferencja, której efektem jest niniejsza monografia, podkreśliła kluczowe znaczenie budowania odporności społeczności lokalnych oraz konieczność podejmowania działań wielopoziomowych w celu przeciwdziałania współczesnym zagrożeniom.

Jednym z istotnych obszarów badawczych poruszonych w publikacji jest cyberbezpieczeństwo oraz wpływ przestrzeni informacyjnej na poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Artykuł Sławomira Żurawskiego, Marcina Oskierko i Adama Szczepaniuka dotyczy budowania odporności cybernetycznej w kontekście samorządów lokalnych, wskazując na wyzwania związane z niskim poziomem świadomości zagrożeń i brakiem zasobów na zaawansowane zabezpieczenia. Z kolei Natalia Urbańska analizuje techniki profilowania zagrożeń w sieci i ich neutralizacji. Na temat zagrożeń informacyjnych i ich wpływu na codzienne funkcjonowanie społeczności lokalnych pisze także Dorota Wachowicz, która koncentruje się na manipulacjach w przestrzeni cyfrowej oraz dezinformacji jako narzędziu destabilizacji społecznej.

Istotnym zagadnieniem, które zostało szeroko omówione w monografii, jest kwestia migracji i jej wpływu na bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Tematy te podejmują Marcin Oskierko, Sławomir Żurawski oraz Iwona Lasek-Surowiec, analizując konsekwencje konfliktu rosyjsko-ukraińskiego i jego wpływu na migracje w Polsce. Problematyka ta jest rozwinięta w artykule Krzysztofa Krasia, który bada wpływ masowego napływu uchodźców na polski rynek pracy, instytucje publiczne i lokalne systemy bezpieczeństwa. Uzupełnieniem tej analizy jest tekst Małgorzaty Waksmundzkiej-Szarek i Piotra Zalewskiego dotyczący migracji zarobkowej z państw kaukaskich oraz artykuł Izabeli Jastrząb, która przedstawia zagrożenia związane z przemytem migrantów i działalnością grup przestępczych wykorzystujących kryzysy humanitarne.

Monografia podejmuje również temat roli służb mundurowych i ich wpływu na stabilność społeczności lokalnych. Marcin Stachowski omawia znaczenie Wojsk Obrony Terytorialnej w budowaniu odporności społeczeństwa na zagrożenia hybrydowe, natomiast Mateusz Gawron analizuje funkcjonowanie Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej. Anna Kurek dokonuje porównania systemów ochrony granic, koncentrując się na amerykańsko-meksykańskim modelu kontroli migracyjnej i jego adaptowalności w realiach europejskich. Z kolei Aleksandra Walczyna-Urbanowicz bada znaczenie służb wywiadowczych w zwalczaniu zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa. Z kolei Dariusz Dachowicz i Krzysztof Pacyna w swoim opracowaniu analizują działania rosyjskich i białoruskich służb specjalnych w kontekście wojny hybrydowej, wskazując na mechanizmy

operacyjne wykorzystywane do destabilizacji społecznej oraz podważania bezpieczeństwa informacyjnego państw sąsiadujących z Rosją.

Tadeusz Zieliński w swoim artykule podejmuje temat odstraszania i odporności społecznej w kontekście współczesnych zagrożeń hybrydowych. Analizuje on strategie odstraszania stosowane przez państwa NATO oraz ich wpływ na społeczności lokalne, podkreślając rolę zdolności adaptacyjnych i budowania psychologicznej odporności mieszkańców na działania informacyjne i destabilizujące.

Andrzej Duell podejmuje temat przestępczości zorganizowanej i jej wpływu na bezpieczeństwo lokalnych społeczności. Wskazuje on na rosnącą rolę transgranicznych grup przestępczych oraz ich powiązania z działalnością ekonomiczną i polityczną, co stwarza nowe wyzwania dla organów ścigania i systemów prewencji.

Zagadnienia związane z dezinformacją i bezpieczeństwem informacyjnym zajmują istotne miejsce w monografii. Sylwia Borawska analizuje wpływ propagandy i fałszywych narracji na stabilność społeczności lokalnych, wskazując na konieczność edukacji medialnej jako kluczowego narzędzia przeciwdziałania manipulacjom informacyjnym. Z kolei Ewelina Duell przedstawia analizę oszustw internetowych, koncentrując się na ich wpływie na bezpieczeństwo społeczne i prawne obywateli.

Wśród tematów związanych z bezpieczeństwem społeczno-ekonomicznym znajdują się artykuły dotyczące wykluczenia cyfrowego oraz jego wpływu na stabilność społeczną. Igor Tchórzewski, Sebastian Kister, Łukasz Trawiński i Karolina Brysiak-Baran wskazują, że brak dostępu do technologii może pogłębiać podziały społeczne i przyczyniać się do marginalizacji określonych grup. Z kolei Emilia Ordyniec analizuje wpływ ubóstwa na poziom bezpieczeństwa społecznego, wskazując na rolę polityk publicznych w redukcji nierówności i wzmacnianiu spójności społecznej.

W publikacji znalazło się także miejsce na kwestie związane z bezpieczeństwem militarnym i geopolitycznym. Mariusz Domżalski analizuje zmiany w systemie ochrony ludności i obrony cywilnej w kontekście nowej ustawy, a Mateusz Chudoba omawia rolę 18. Dywizji Zmechanizowanej w przeciwdziałaniu zagrożeniom militarnym na wschodnich granicach Polski. Leszek Elak skupia się na analizie operacji lądowych wojny rosyjsko-ukraińskiej, wskazując na ich wpływ na regionalne układy bezpieczeństwa. Karolina Brysiak i Sławomir Żurawski w swoim artykule

analizują ewolucję stosunków polsko-białoruskich w ostatniej dekadzie oraz ich wpływu na bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej. Hanna Elak bada współczesne zagrożenia, jakim muszą stawić czoła państwa, analizując ich charakter w kontekście globalizacji, rozwoju technologicznego i dynamicznych zmian geopolitycznych.

Problematyka środowiskowa i ekologiczna stanowi kolejny istotny element publikacji. Zbigniew Piskor analizuje kwestie związane z zagrożeniami w lotnictwie, wskazując na rolę zmian klimatycznych i regulacji ekologicznych w kształtowaniu standardów bezpieczeństwa. Krzysztof Miraj koncentruje się na bezpieczeństwie aprowizacyjnym, podkreślając znaczenie lokalnego rolnictwa w zapewnieniu stabilnych dostaw żywności w sytuacjach kryzysowych.

Monografia „Wielowymiarowość bezpieczeństwa społeczności lokalnych" dostarcza kompleksowej analizy współczesnych wyzwań związanych z bezpieczeństwem lokalnym, integrując wątki cybernetyczne, migracyjne, militarne, informacyjne oraz społeczno-ekonomiczne. Konferencja, której efektem jest niniejsza publikacja, ukazuje interdyscyplinarność tej problematyki oraz konieczność podejmowania wielopoziomowych działań w celu budowania odporności społecznej. Przedstawione w monografii badania i analizy mogą stanowić cenny wkład w dalsze dyskusje nad strategią bezpieczeństwa lokalnego oraz identyfikację skutecznych mechanizmów reagowania na współczesne zagrożenia.

Zawarte w publikacji artykuły ukazują, że bezpieczeństwo społeczności lokalnych nie jest zagadnieniem jednowymiarowym, lecz dynamicznym procesem, wymagającym stałego dostosowywania strategii prewencyjnych i zarządczych do zmieniających się warunków społeczno-politycznych oraz technologicznych. Integracja badań teoretycznych z doświadczeniami praktycznymi pozwala nie tylko na dogłębne zrozumienie mechanizmów kształtujących poczucie bezpieczeństwa, ale także na sformułowanie konkretnych rekomendacji służących jego wzmocnieniu. W szczególności zwrócono uwagę na znaczenie partycypacji społecznej, edukacji w zakresie zagrożeń oraz konieczności efektywnej współpracy międzysektorowej pomiędzy administracją publiczną, sektorem prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi.

Szerokie spektrum analizowanych zagrożeń obejmuje zarówno wyzwania tradycyjne, jak zagrożenia migracyjne i kryminalne, jak również nowe formy ryzyka, w tym zagrożenia cybernetyczne i dezinformacyjne. Publikacja

pokazuje, że skuteczne strategie bezpieczeństwa muszą uwzględniać nie tylko środki represyjne i technologiczne, ale także działania prewencyjne, edukacyjne i integracyjne, które mają na celu podniesienie świadomości społecznej oraz zwiększenie zaangażowania obywateli w kształtowanie polityki bezpieczeństwa.

Analiza systemów zarządzania kryzysowego podkreśla, że w dobie globalizacji i coraz większej mobilności ludzi, lokalne systemy bezpieczeństwa nie mogą funkcjonować w oderwaniu od szerszych struktur krajowych i międzynarodowych. Z tego względu niezwykle istotne jest wzmacnianie współpracy na różnych poziomach administracyjnych oraz budowanie odporności na różnorodne zagrożenia poprzez inwestowanie w infrastrukturę krytyczną, rozwój nowych technologii oraz wdrażanie zaawansowanych systemów analizy ryzyka.

Publikacja uwidacznia również rosnące znaczenie zagrożeń informacyjnych, które w ostatnich latach stały się jednym z kluczowych wyzwań dla stabilności społecznej. Dezinformacja, propaganda oraz manipulacje w przestrzeni cyfrowej mogą prowadzić do eskalacji napięć społecznych, wzrostu nieufności wobec instytucji państwowych oraz dezintegracji wspólnot lokalnych. Autorzy wskazują, że skuteczne przeciwdziałanie tym zjawiskom wymaga nie tylko odpowiednich regulacji prawnych i działań instytucjonalnych, ale również rozwijania kompetencji medialnych i krytycznego myślenia wśród obywateli.

Monografia „Wielowymiarowość bezpieczeństwa społeczności lokalnych" stanowi zatem istotny wkład w debatę nad przyszłością bezpieczeństwa lokalnego. Zgromadzona wiedza, połączona z analizą przypadków i praktycznymi rekomendacjami, może posłużyć jako cenny materiał dla decydentów, funkcjonariuszy służb mundurowych, badaczy i praktyków zajmujących się bezpieczeństwem. Publikacja ta podkreśla konieczność przyjęcia holistycznego podejścia do problematyki bezpieczeństwa, które uwzględnia zarówno wymiar technologiczny, instytucjonalny, jak i społeczny. Współczesne wyzwania wymagają bowiem kompleksowych, wielowymiarowych odpowiedzi, opartych na współpracy i innowacyjnych rozwiązaniach dostosowanych do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

dr hab. Tadeusz Zieliński, prof. uczelni

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie
ORCID: 0000-0003-0605-7684

Integracja odstraszania i odporności społecznej: wyzwania i perspektywy

Streszczenie: W obliczu dynamicznych zmian w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego integracja odstraszania i odporności społecznej staje się kluczowym elementem strategii obronnych państw oraz organizacji międzynarodowych, takich jak NATO i Unia Europejska. Współczesne zagrożenia, obejmujące zarówno tradycyjne działania militarne, jak i złożone ataki hybrydowe, wymagają nowego podejścia do bezpieczeństwa, które uwzględnia zarówno siłę militarną, jak i zdolność społeczeństw do przetrwania, adaptacji i odbudowy w sytuacjach kryzysowych. Współczesne strategie odstraszania ewoluowały od koncepcji nuklearnych i konwencjonalnych stosowanych podczas zimnej wojny do wielowymiarowych podejść, które obejmują odstraszanie przez odmowę i odstraszanie przez karę. Jednocześnie odporność społeczna, definiowana jako zdolność społeczeństwa do reagowania na różnorodne zagrożenia, stała się nieodzownym elementem polityki bezpieczeństwa narodowego, wzmacniając stabilność państwa i zwiększając jego zdolność do odstraszania potencjalnych agresorów. Celem artykułu jest identyfikacja wzajemnych powiązań między odstraszaniem a odpornością społeczną oraz przedstawienie najlepszych praktyk i wyzwań związanych z ich wdrażaniem. W artykule omówiono kluczowe modele implementacji odporności społecznej na przykładzie państw nordyckich, takich jak Szwecja i Finlandia, które wdrożyły kompleksowe podejścia angażujące zarówno instytucje rządowe, jak i sektor prywatny oraz obywateli. Studium przypadku Ukrainy pokazuje natomiast, jak odporność społeczna może skutecznie wspierać strategię odstraszania poprzez mobilizację społeczeństwa, wzmacnianie cyberbezpieczeństwa oraz współpracę międzynarodową. Skuteczna strategia bezpieczeństwa narodowego wymaga synergii pomiędzy zdolnościami obronnymi a społeczną odpornością na kryzysy. Kluczowe znaczenie mają współpraca międzysektorowa, edukacja społeczeństwa oraz wdrażanie innowacyjnych narzędzi zarządzania kryzysowego, które zwiększają zdolność państwa do przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym. Integracja odstraszania i odporności społecznej stanowi zatem fundamentalny element nowoczesnych strategii obronnych, umożliwiający państwom skuteczniejsze reagowanie na złożone wyzwania współczesnego świata oraz wzmacnianie ich stabilności i bezpieczeństwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, odstraszanie, odporność społeczna, strategie obronne, zagrożenia hybrydowe

Wprowadzenie

W obliczu dynamicznie zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa międzynarodowego koncepcje odstraszania i odporności społecznej

zyskują na znaczeniu jako kluczowe elementy strategii obronnych państw oraz organizacji międzynarodowych, takich jak NATO czy Unia Europejska. Współczesne zagrożenia, obejmujące zarówno tradycyjne działania militarne, jak i złożone, wielowymiarowe ataki hybrydowe, wymagają nowego podejścia, które uwzględnia nie tylko siłę militarną, ale także zdolność społeczeństw do przetrwania i adaptacji w obliczu kryzysów.

W XXI wieku pojęcie odstraszania uległo znaczącej ewolucji. Podczas gdy w okresie zimnej wojny dominowało odstraszanie nuklearne i konwencjonalne, współczesne strategie koncentrują się na odstraszaniu poprzez odmowę (*deterrence by denial*) oraz odstraszaniu poprzez karę (*deterrence by punishment*). Odstraszanie przez odmowę polega na zniechęcaniu potencjalnego przeciwnika poprzez wzmocnienie własnych zdolności obronnych i uczynienie ataku nieopłacalnym, natomiast odstraszanie przez karę opiera się na groźbie odwetu, który przewyższa potencjalne korzyści wynikające z agresji. W obliczu zagrożeń hybrydowych, takich jak cyberataki, dezinformacja czy presja gospodarcza, odstraszanie wymaga kompleksowego podejścia, integrującego zarówno środki wojskowe, jak i pozamilitarne, takie jak odporność społeczna.

Odporność społeczna, definiowana jako zdolność społeczeństwa do absorpcji, adaptacji i transformacji w obliczu zagrożeń, stała się nieodzownym elementem polityki bezpieczeństwa narodowego. Jak wskazują dokumenty NATO, społeczeństwo odporne na wstrząsy i ataki hybrydowe jest nie tylko mniej podatne na destabilizację, ale także może pełnić rolę czynnika odstraszającego, zniechęcając przeciwnika do podjęcia działań wymierzonych w państwo. Przykłady krajów nordyckich, takich jak Szwecja i Finlandia, pokazują, że wysoki poziom zaangażowania obywatelskiego, edukacji na temat zagrożeń oraz współpracy sektora publicznego i prywatnego znacząco zwiększa zdolność społeczeństwa do oporu wobec różnorodnych zagrożeń.

Zarówno NATO, jak i Unia Europejska, w swoich dokumentach strategicznych podkreślają konieczność budowania odporności społecznej jako elementu odstraszania. W deklaracji przyjętej na szczycie NATO w Warszawie w 2016 roku zaznaczono, że odporność społeczeństwa stanowi nieodzowny filar zdolności obronnych Sojuszu, a państwa członkowskie powinny inwestować w rozwój infrastruktury krytycznej, edukację społeczną oraz współpracę z sektorem prywatnym w celu minimalizacji skutków potencjalnych ataków.

Jednym z kluczowych wyzwań w budowaniu odporności społecznej jest dynamiczny charakter współczesnych zagrożeń, które często mają charakter wieloaspektowy i długofalowy. Ataki cybernetyczne, kampanie dezinformacyjne czy presja ekonomiczna mogą prowadzić do osłabienia morale społecznego oraz podważenia zaufania do instytucji państwowych, co w konsekwencji może osłabić zdolność państwa do odstraszania przeciwnika. W tym kontekście kluczowe staje się opracowanie spójnej koncepcji komunikacji strategicznej, która pozwoli na skuteczne zarządzanie kryzysowe oraz budowanie zaufania obywateli do struktur państwowych.

Współczesne podejście do odporności społecznej obejmuje trzy kluczowe komponenty: a) zdolność absorpcyjną rozumianą jako umiejętność społeczeństwa do minimalizacji wpływu zagrożenia poprzez wcześniejsze przygotowanie i zabezpieczenie infrastruktury krytycznej oraz zasobów podstawowych; b) zdolność adaptacyjną, czyli elastyczność i umiejętność dostosowania się do zmieniających się warunków i zagrożeń, w tym poprzez rozwój nowych technologii i procedur bezpieczeństwa; c) zdolność transformacyjną stanowiącą długoterminowe działania prowadzące do zmian strukturalnych i organizacyjnych, które umożliwiają skuteczniejsze reagowanie na przyszłe zagrożenia. Istotnym aspektem budowania odporności społecznej jest także współpraca międzysektorowa, obejmująca zarówno administrację rządową, jak i sektor prywatny, organizacje pozarządowe oraz obywateli. Programy edukacyjne, ćwiczenia symulacyjne oraz strategie zaangażowania społecznego mogą znacząco zwiększyć świadomość społeczną oraz stopień przygotowania na różne scenariusze kryzysowe.

Integracja odstraszania i odporności społecznej stanowi kluczowe wyzwanie dla polityki bezpieczeństwa w XXI wieku. Holistyczne podejście, łączące zdolności militarne i cywilne, jest niezbędne do skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze hybrydowym i konwencjonalnym.

Celem artykułu jest identyfikacja wzajemnych zależności między odstraszaniem a odpornością społeczną oraz badanie kluczowych strategii i najlepszych praktyk stosowanych przez państwa i organizacje międzynarodowe w celu zapewnienia stabilności i bezpieczeństwa społeczeństw. W centrum rozważań umiejscowiono pytanie badawcze: w jakim stopniu i poprzez jakie mechanizmy polityczno-instytucjonalne oraz społeczne odporność narodowa może zwiększać skuteczność odstraszania w systemie

bezpieczeństwa państwa? Artykuł opiera się na założeniu, że w warunkach erozji klasycznych modeli odstraszania opartych wyłącznie na sile militarnej, zdolność państwa do funkcjonowania w warunkach zakłóceń i przeciwdziałań, zarówno konwencjonalnych, jak i poniżej progu wojny, staje się jednym z kluczowych komponentów jego wiarygodności odstraszającej.

Struktura argumentacji została podporządkowana dwóm szczegółowym problemom badawczym. Pierwszy problem szczegółowy koncentruje się na relacji pomiędzy odstraszaniem a odpornością: w jaki sposób odporność, w jej trzech funkcjonalnych wymiarach: absorpcji, adaptacji i transformacji, może wspierać logikę odstraszania przez odmowę i odstraszania przez karę? Analiza tej zależności ma charakter teoretyczno-konceptualny i opiera się na kategoryzacji mechanizmów łączących odporność z odstraszaniem: od zdolności zapewnienia ciągłości rządzenia i ochrony infrastruktury krytycznej, przez odporność informacyjną i cybernetyczną, aż po komunikację strategiczną i edukację obywatelską. Drugi problem badawczy koncentruje się na porównawczej analizie modeli nordyckich oraz doświadczeń Ukrainy i jest próbą odpowiedzi na pytanie: jakie rozwiązania instytucjonalne i operacyjne zastosowane w ramach nordyckich koncepcji „Total Defence" (Szwecja) i „Comprehensive Security" (Finlandia), a także w praktyce państwa ukraińskiego w warunkach pełnoskalowego konfliktu, mogą być uznane za skuteczne przykłady integrowania odporności z odstraszaniem? Analizie poddano konkretne instrumenty polityk publicznych, zarówno w ujęciu prewencyjnym, jak i reaktywnym, w kontekście ich wpływu na wzmocnienie wiarygodności i trwałości zdolności odstraszania w perspektywie długofalowej.

W celu rozwiązania przedstawionych problemów badawczych zastosowano krytyczną analizę literatury przedmiotu obejmującą teorię odstraszania, studia nad odpornością narodową oraz porównawcze polityki bezpieczeństwa. Ponadto przeprowadzono analizę treści dokumentów strategicznych, obejmującą oficjalne wytyczne NATO i Unii Europejskiej dotyczące odporności, a także dokumenty narodowe – szwedzkie, fińskie i ukraińskie – pozwalające uchwycić praktyczne ramy instytucjonalne i doktrynalne omawianych koncepcji.

Synergia odstraszania i odporności społecznej

Strategie odstraszania ewoluowały na przestrzeni lat, od tradycyjnych koncepcji odstraszania nuklearnego i konwencjonalnego, aż po współczesne,

wielowymiarowe podejścia uwzględniające zarówno czynniki militarne, jak i niemilitarne. W kontekście zimnej wojny odstraszanie opierało się głównie na zdolności do zadania przeciwnikowi nieakceptowalnych strat w przypadku eskalacji konfliktu. Przykładem jest strategia MAD (Mutual Assured Destruction), której celem było utrzymanie równowagi między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim poprzez zagwarantowanie wzajemnej zdolności do całkowitego zniszczenia przeciwnika w przypadku ataku nuklearnego. Współczesne strategie odstraszania uwzględniają jednak szersze spektrum zagrożeń, w tym działania hybrydowe, które łączą elementy wojny informacyjnej, cyberataków i ekonomicznej presji na społeczeństwa i instytucje państwowe.

Obecnie wyróżnia się dwa główne podejścia do odstraszania, które są kluczowe w kontekście przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym. Pierwszym z nich jest odstraszanie poprzez odmowę, które koncentruje się na zniechęceniu przeciwnika do podjęcia działań poprzez wzmocnienie zdolności obronnych i zwiększenie kosztów potencjalnej agresji. Przykładem tego podejścia jest inwestowanie w zaawansowane systemy obrony przeciwrakietowej, takie jak amerykański system Aegis lub europejski projekt NATO dotyczący wczesnego wykrywania i neutralizacji zagrożeń balistycznych. Drugim podejściem jest odstraszanie poprzez karę, które zakłada możliwość zadania agresorowi poważnych strat ekonomicznych, militarnych lub politycznych w odpowiedzi na jego działania. Przykładem skutecznego zastosowania tej strategii jest zachodnia reakcja na aneksję Krymu przez Rosję w 2014 roku, która objęła sankcje gospodarcze oraz wzmożoną obecność wojsk NATO na wschodniej flance sojuszu[1].

Odporność społeczna, rozumiana jako zdolność społeczeństwa do przetrwania i adaptacji w obliczu kryzysów, stanowi kluczowy element strategii obronnych współczesnych państw. W praktyce oznacza to, że społeczeństwa powinny być przygotowane na różne rodzaje wstrząsów, zarówno o charakterze militarnym, jak i niemilitarnym, takie jak klęski żywiołowe, cyberataki czy pandemie. Doświadczenia związane z pandemią COVID-19 ukazały znaczenie odporności społecznej w zarządzaniu kryzysowym oraz zdolności adaptacyjnych systemów ochrony zdrowia i struktur administracji publicznej. Krajowe strategie odporności, wdrażane m.in. przez państwa skandynawskie, zakładają ścisłą współpracę rządu, sektora prywatnego

[1] R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne w XXI wieku. Polska – NATO – Rosja*, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Kraków 2017, s. 38.

i społeczeństwa obywatelskiego w celu budowania kompleksowego podejścia do przeciwdziałania zagrożeniom.

Zdolność do absorpcji zagrożeń i ich skutków stanowi pierwszy filar odporności społecznej. Przykładem może być szwedzka koncepcja „Total Defence", która zakłada przygotowanie całego społeczeństwa do udziału w działaniach obronnych i zarządzania kryzysowego. Obejmuje to edukację obywateli, inwestycje w infrastrukturę krytyczną oraz tworzenie systemów wczesnego ostrzegania. Innym przykładem skutecznego podejścia jest izraelski system ochrony ludności cywilnej, który obejmuje regularne ćwiczenia obrony cywilnej, rozwinięty system schronów oraz kampanie edukacyjne przygotowujące obywateli do reagowania na zagrożenia rakietowe i terrorystyczne[2].

Kolejnym kluczowym aspektem odporności społecznej jest zdolność adaptacyjna, czyli elastyczność społeczeństwa i instytucji w dostosowywaniu się do zmieniających się warunków zagrożenia. Dobrym przykładem adaptacyjności są działania Finlandii, która w obliczu rosnącego zagrożenia ze strony Rosji zainwestowała w modernizację swojej infrastruktury cyfrowej i mechanizmy ochrony danych przed atakami cybernetycznymi. W kontekście ataków hybrydowych, które mogą obejmować zarówno manipulacje informacyjne, jak i ingerencję w procesy demokratyczne, państwa zachodnie, takie jak Estonia, wdrażają programy mające na celu zwiększenie odporności cyfrowej i przeciwdziałanie dezinformacji, w tym specjalistyczne szkolenia dla pracowników sektora publicznego oraz budowanie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń w przestrzeni informacyjnej[3].

Najbardziej zaawansowanym poziomem odporności społecznej jest zdolność transformacyjna, która oznacza umiejętność przeprowadzania długoterminowych zmian strukturalnych i organizacyjnych, pozwalających na skuteczniejsze reagowanie na przyszłe zagrożenia. Przykładem tego podejścia jest polityka obronna Litwy, Łotwy i Estonii, które po doświadczeniach związanych z rosyjskimi operacjami hybrydowymi zainwestowały w budowę zdolności społecznych i wojskowych, obejmujących zwiększenie liczebności wojsk rezerwy, modernizację sił zbrojnych oraz

---

2 M. Ericson, M. Svenbro, M. Wester, *Total defense as a happy object: gendering mobilization of civil defense in Sweden*, „Critical Military Studies" 2023, t. 9, nr 4, s. 501.

3 K. Górska-Rożej, *Znaczenie adaptacji i umiejętności adaptacyjnych w procesie kształtowania odporności na zagrożenia w społecznościach na poziomie lokalnym*, „Wiedza Obronna" 2024, t. 288, nr 3, s. 76.

rozwój inicjatyw obywatelskich, takich jak ochotnicze oddziały obrony terytorialnej[4].

Współczesne spojrzenie na kwestie odstraszania i odporności społecznej coraz częściej wskazuje na potrzebę zintegrowanego podejścia, łączącego zdolności militarne i cywilne w celu skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym. Kluczową rolę odgrywa tutaj współpraca międzysektorowa, obejmująca zarówno administrację publiczną, jak i sektor prywatny oraz organizacje pozarządowe. Przykładem udanej kooperacji może być estońska inicjatywa e-Estonia, która obejmuje szeroko zakrojone partnerstwo pomiędzy rządem a sektorem technologicznym w celu zabezpieczenia kluczowych usług cyfrowych przed zagrożeniami cybernetycznymi.

W obliczu rosnących wyzwań związanych z bezpieczeństwem narodowym i międzynarodowym integracja odstraszania i odporności społecznej staje się kluczowym elementem strategii obronnych, pozwalającym na skuteczne przeciwdziałanie współczesnym zagrożeniom. Rozwój tej koncepcji wymaga nie tylko odpowiednich inwestycji infrastrukturalnych i technologicznych, ale również budowania zaufania społecznego oraz zaangażowania obywateli w działania na rzecz bezpieczeństwa narodowego.

Odstraszanie i odporność społeczna są kluczowymi elementami współczesnych strategii bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, które mają na celu przeciwdziałanie zagrożeniom hybrydowym oraz zapewnienie ciągłości funkcjonowania państwa w sytuacjach kryzysowych. Integracja tych dwóch koncepcji stanowi istotne wyzwanie dla decydentów, ponieważ wymaga spójnego podejścia łączącego zasoby militarne i cywilne oraz szeroką współpracę między różnymi sektorami społecznymi[5].

Współczesne odstraszanie ewoluowało w odpowiedzi na zmieniający się charakter zagrożeń. Tradycyjny model odstraszania, oparty na odstraszaniu przez karę, polega na groźbie zadania przeciwnikowi dotkliwych strat w odpowiedzi na akt agresji. NATO od dekad bazuje na tej koncepcji, co odzwierciedla Artykuł 5 Traktatu Północnoatlantyckiego, który zakłada wspólną obronę w przypadku ataku na którekolwiek z państw członkowskich. Jednak współczesne zagrożenia, takie jak ataki cybernetyczne,

---

[4] A. Lupovici, *Deterrence through Inflicting Costs: Between Deterrence by Punishment and Deterrence by Denial,* „International Studies Review" 2023, t. 25, nr 3, https://doi.org/10.1093/isr/viad036.

[5] T. Harris, *Modern Deterrence and Societal Resilience,* https://rusi.orghttps://rusi.org [dostęp: 26.01.2025].

kampanie dezinformacyjne czy presja gospodarcza, wymuszają przejście na bardziej kompleksowe podejście, które łączy odstraszanie przez odmowę z odpornością społeczną[6].

Odporność społeczna pełni rolę uzupełniającą w strategii odstraszania, stanowiąc narzędzie zmniejszające atrakcyjność ataku poprzez budowanie zdolności społeczeństwa do przetrwania i adaptacji. Przykładem efektywnego wdrażania tej koncepcji jest Szwecja, która od czasów zimnej wojny realizuje strategię „Total Defence". Obejmuje ona szeroko zakrojone szkolenia dla obywateli, inwestycje w infrastrukturę krytyczną oraz współpracę sektorów prywatnego i publicznego. Szwedzka Agencja ds. Gotowości Cywilnej (MSB) prowadziła przed wyborami w 2018 roku kampanię edukacyjną mającą na celu przygotowanie społeczeństwa na ewentualne próby ingerencji zewnętrznej, co obniżyło skuteczność operacji dezinformacyjnych prowadzonych przez Rosję.

Jednym z kluczowych wyzwań związanych z wdrażaniem odporności społecznej jako elementu odstraszania jest konieczność zaangażowania różnych podmiotów, w tym sektora prywatnego. Współczesne zagrożenia często koncentrują się na atakach na infrastrukturę należącą do firm prywatnych, takich jak sieci energetyczne, telekomunikacyjne czy sektory finansowe. W związku z tym rządy państw zachodnich, w tym Wielka Brytania, opracowują nowe podejścia do współpracy z sektorem prywatnym, włączając przedsiębiorstwa do narodowych strategii odporności. Brytyjska Narodowa Strategia Bezpieczeństwa podkreśla konieczność współpracy między sektorem publicznym i prywatnym w celu ochrony infrastruktury krytycznej oraz poprawy zdolności do reagowania na kryzysy.

Kolejnym istotnym elementem jest kształtowanie świadomości społecznej i edukacja obywateli w zakresie potencjalnych zagrożeń. Finlandia jest w tej dziedzinie liderem, oferując programy edukacyjne dla młodzieży, które koncentrują się na rozpoznawaniu dezinformacji i rozwoju umiejętności cyfrowych. Poprzez integrację tych działań z polityką obronną Finlandia stworzyła społeczeństwo świadome zagrożeń, co utrudnia przeciwnikom prowadzenie działań hybrydowych i osłabia skuteczność operacji dezinformacyjnych.

Jednym z najtrudniejszych wyzwań związanych z budowaniem odporności społecznej jako elementu odstraszania jest zapewnienie ciągłości działania

[6] S. Zilincik, T. Sweijs, *Beyond deterrence: Reconceptualizing denial strategies and rethinking their emotional effects*, „Contemporary Security Policy" 2023, t. 44, nr 2, s. 254.

kluczowych systemów w przypadku kryzysu. Współczesne społeczeństwa są silnie uzależnione od infrastruktury cyfrowej i energetycznej, co czyni je podatnymi na ataki cybernetyczne oraz zakłócenia dostaw energii. Przykładem jest atak hakerski na firmę Maersk w 2017 roku, który zakłócił globalne łańcuchy dostaw i spowodował straty rzędu miliardów dolarów. W odpowiedzi na takie zagrożenia państwa europejskie, w tym Estonia, rozwijają zaawansowane systemy cyberobrony oraz współpracują w ramach NATO i UE nad wspólnymi standardami ochrony infrastruktury krytycznej.

Podsumowując, integracja odstraszania i odporności społecznej jest niezbędnym elementem współczesnych strategii bezpieczeństwa. Państwa, które umiejętnie łączą te dwa podejścia, mogą skuteczniej przeciwdziałać współczesnym zagrożeniom hybrydowym i zapewniać stabilność wewnętrzną. Wdrażanie kompleksowych strategii odporności wymaga zaangażowania wszystkich sektorów społeczeństwa, edukacji obywateli oraz ścisłej współpracy z sektorem prywatnym, co pozwala na stworzenie społeczeństwa mniej podatnego na destabilizację i skutecznie odstraszającego potencjalnych przeciwników[7].

Analiza przypadków krajów, które skutecznie wdrożyły strategie odstraszania i odporności społecznej, dostarcza istotnych wniosków na temat skuteczności i wyzwań związanych z integracją tych koncepcji. Przykłady Ukrainy, NATO oraz modeli narodowej gotowości stosowanych w Szwecji i Finlandii pokazują, jak różne podejścia mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa państw i społeczeństw w obliczu zagrożeń hybrydowych i konwencjonalnych. Każdy z tych przypadków dostarcza wartościowych lekcji na temat przygotowania, reakcji i odbudowy w sytuacjach kryzysowych, a także wyzwań związanych z zaangażowaniem różnych sektorów społeczeństwa w działania obronne[8].

Przykład Ukrainy jest szczególnie istotny w kontekście zagrożeń hybrydowych, które łączą działania militarne, cybernetyczne i informacyjne. Od 2014 roku Ukraina znajduje się w stanie ciągłego konfliktu z Rosją, obejmującego działania militarne na wschodzie kraju oraz szeroko zakrojone operacje dezinformacyjne i cyberataki. Pomimo początkowych trudności,

---

7 Y. Yanakiev, P. Dimov, D. Bachvarov, *Conceptualizing the Role of Societal Resilience in Countering Hybrid Warfare*, „Information & Security: An International Journal" 2018, t. 39, nr 1, s. 86.

8 O. L. Larsson, *The connections between crisis and war preparedness in Sweden*, „Security Dialogue" 2021, t. 52, nr 4, s. 314.

Ukraina wykazała znaczną odporność społeczną, której fundamentem stało się zaangażowanie obywateli, współpraca z sektorem prywatnym oraz wsparcie międzynarodowe. Jednym z kluczowych elementów ukraińskiej strategii była decentralizacja władzy oraz mobilizacja społeczeństwa obywatelskiego, co umożliwiło skuteczną koordynację działań zarówno na poziomie lokalnym, jak i krajowym. W odpowiedzi na agresję Rosji Ukraina znacząco rozwinęła swoje zdolności cyberobrony, a współpraca z międzynarodowymi firmami technologicznymi, takimi jak Microsoft, pozwoliła na migrację kluczowych zasobów cyfrowych do chmury, co zapewniło ciągłość działania administracji państwowej pomimo rosyjskich ataków na infrastrukturę informatyczną. Doświadczenie Ukrainy pokazuje, że odporność społeczna jest nie tylko kluczowym elementem narodowej strategii bezpieczeństwa, ale również istotnym narzędziem odstraszania, ponieważ potencjalny agresor musi uwzględnić zdolność społeczeństwa do przetrwania i kontynuowania funkcjonowania nawet w warunkach konfliktu[9].

Rola NATO w budowaniu odporności społecznej i strategiach odstraszania jest kolejnym interesującym przykładem współczesnych działań w zakresie bezpieczeństwa. NATO jako sojusz obronny nie tylko koncentruje się na rozbudowie potencjału militarnego, ale także kładzie duży nacisk na odporność społeczną swoich państw członkowskich. Siedem podstawowych wymagań NATO dotyczących odporności obejmuje takie aspekty, jak zapewnienie ciągłości rządzenia, funkcjonowanie infrastruktury krytycznej, zdolność do reagowania na zagrożenia cybernetyczne, a także ochrona systemów dostaw energii, wody i żywności. W ostatnich latach, zwłaszcza po inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku, NATO zintensyfikowało działania na rzecz budowania odporności, angażując się w szkolenia i wspólne ćwiczenia z państwami członkowskimi oraz partnerami spoza sojuszu. Współpraca między NATO a Unią Europejską w zakresie odporności społecznej obejmuje wymianę informacji, wspólne działania w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej oraz rozwój zdolności reagowania na zagrożenia hybrydowe. Przykładem takich działań jest program „NATO Resilience Baseline Requirements", który stanowi podstawę dla państw członkowskich do oceny i wzmacniania ich zdolności do przeciwdziałania zagrożeniom[10].

---

[9] B. Emmott, *Deterrence lessons from Ukraine*, „Adelphi series" 2024, t. 64, nr 508–510, s. 43.

[10] *Seven baseline requirements - CIMIC Handbook*, https://www.handbook.cimic-coe.org/7.Resilience/7.3Seven%20baseline%20requirements/ [dostęp:

Modele narodowej gotowości stosowane w Szwecji i Finlandii oferują cenne lekcje dotyczące kompleksowego podejścia do budowania odporności społecznej. Szwecja od lat realizuje koncepcję „Total Defence", która obejmuje zarówno komponenty wojskowe, jak i cywilne. Program ten zakłada, że każdy obywatel jest odpowiedzialny za własne przygotowanie na wypadek kryzysu, a rząd dostarcza odpowiednie narzędzia i wiedzę, aby umożliwić społeczeństwu skuteczne działanie w obliczu zagrożenia. Dystrybuowana wśród obywateli broszura „If Crisis or War Comes" dostarcza praktycznych wskazówek dotyczących postępowania w sytuacjach kryzysowych, takich jak blackouty, ataki hybrydowe czy zagrożenia militarne. W ramach przygotowań do ewentualnych działań wojennych Szwecja zacieśniła współpracę z NATO, zwiększyła wydatki na obronność i rozwinęła programy szkoleniowe dla obywateli, obejmujące zarówno podstawowe umiejętności przetrwania, jak i kwestie związane z cyberbezpieczeństwem.

Finlandia realizuje podejście „Comprehensive Security", które opiera się na ścisłej współpracy rządu, sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego w celu zapewnienia funkcjonowania państwa w każdych warunkach. Fińska koncepcja odporności obejmuje szeroko zakrojone ćwiczenia symulacyjne, w których biorą udział wszystkie kluczowe instytucje państwowe oraz firmy prywatne odpowiedzialne za infrastrukturę krytyczną. Finlandia kładzie również duży nacisk na edukację społeczną, oferując szkolenia z zakresu zarządzania kryzysowego oraz rozpoznawania i przeciwdziałania dezinformacji. Istotnym elementem fińskiego modelu jest również duża elastyczność systemu bezpieczeństwa narodowego, który pozwala na szybkie dostosowanie się do zmieniających się warunków i zagrożeń[11].

Wnioski płynące z analizy tych przypadków wskazują, że skuteczna odporność społeczna wymaga kompleksowego podejścia obejmującego zarówno środki militarne, jak i cywilne. Kluczowe znaczenie mają budowanie świadomości społecznej, jasne określenie ról i obowiązków wszystkich podmiotów oraz regularne testowanie procedur zarządzania kryzysowego. Przykłady Szwecji i Finlandii pokazują, że zaangażowanie obywateli w działania na rzecz bezpieczeństwa narodowego zwiększa odporność

26.01.2025].1,26]]},"citation-key":"SevenBaselineRequirements"}],"schema":"https://github.com/citation-style-language/schema/raw/master/csl-citation.json"}

[11] *Recording: Finland's Approach to Comprehensive Security,* https://rusi.orghttps://rusi.org [dostęp:26.01.2025].

kraju i jego zdolność do odstraszania przeciwnika. Doświadczenie Ukrainy natomiast podkreśla znaczenie współpracy międzynarodowej, w tym z sektorem prywatnym, w zakresie utrzymania funkcjonowania państwa w warunkach wojny[12].

Podsumowując, przypadki Ukrainy, NATO oraz modeli szwedzkiego i fińskiego dostarczają istotnych lekcji dotyczących integracji odporności społecznej z odstraszaniem. Kluczowym wyzwaniem dla współczesnych państw jest znalezienie odpowiedniego balansu między przygotowaniem społeczeństwa do działania w sytuacji kryzysowej a zapewnieniem odstraszania poprzez rozwój zdolności obronnych.

Implikacje polityczne integrujące odstraszanie i odporność społeczną

Implikacje polityczne związane z integracją odstraszania i odporności społecznej wskazują na konieczność przedefiniowania tradycyjnych strategii bezpieczeństwa w celu uwzględnienia współczesnych zagrożeń hybrydowych i nieregularnych. W przeszłości strategie odstraszania opierały się głównie na konwencjonalnych zdolnościach wojskowych oraz groźbie odwetu militarnego w przypadku agresji. Jednak obecnie państwa muszą brać pod uwagę szerokie spektrum zagrożeń, które obejmują nie tylko działania kinetyczne, ale także cyberataki, dezinformację, presję ekonomiczną czy ingerencję w procesy polityczne. Wymaga to adaptacji polityk bezpieczeństwa w sposób, który uwzględnia interakcje między sektorem wojskowym a cywilnym oraz skoordynowane zarządzanie kryzysowe na poziomie krajowym i międzynarodowym. W szczególności współczesne podejście do bezpieczeństwa narodowego musi uwzględniać współdziałanie instytucji rządowych z sektorem prywatnym, społeczeństwem obywatelskim oraz organizacjami międzynarodowymi, co prowadzi do stworzenia wielowarstwowego systemu odporności. Oznacza to również konieczność zmian legislacyjnych, które umożliwią elastyczne reagowanie na zagrożenia hybrydowe, a także wdrażanie nowych koncepcji komunikacji strategicznej, które pozwolą na skuteczne budowanie świadomości społecznej i przeciwdziałanie dezinformacji[13].

Z perspektywy polityki bezpieczeństwa konieczne jest zacieśnienie współpracy między rządami a sektorem prywatnym. Przedsiębiorstwa,

[12] L. D. Caswell, *The Case of Ukraine: Deterrence by Resilience* [w:] *A Call to Action: Lessons From Ukraine For The Future Force*, Strategic Studies Institute US Army War College 2024, s. 41.

[13] T. Nowak, *Budowa odporności na obecne i przyszłe zagrożenia o charakterze hybrydowym. Rekomendacje dla Polski*, „Roczniki Nauk Społecznych" 2022, t. 50, nr 4, s. 42.